

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความหมาย รูปแบบของการไกล่เกลี่ย บทบาทและหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงหลักเกณฑ์ต่างๆที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประกอบกับได้ศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2544, ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547, ข้อบังคับกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประนีประนอมข้อพิพาท สถาบันอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม, พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง แล้วพบว่ายังไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติเกี่ยวกับผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทั้งคุณสมบัติ และการแต่งตั้ง การดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การรักษาความลับ ความรับผิดชอบของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งยังมีหลายประเด็นที่ไม่สามารถนำกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมาบังคับได้ ผู้ศึกษาจึงได้พิจารณาเปรียบเทียบจากกฎหมายต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นศึกษากฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ค.ศ. 2002 เพื่อนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการร่างกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้กับการระงับข้อพิพาทต่างๆในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นคดีพิพาททางแพ่ง คดีพิพาทเกี่ยวกับปัญหาแรงงาน คดีพิพาทภายในครอบครัวหรือคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ในการร่างกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทยนั้น เมื่อผู้ศึกษาได้วิเคราะห์แนวทางโดยเปรียบเทียบกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแล้วมีความเห็น สรุปได้ ดังนี้

1. กำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีจำนวนเป็นเลขคี่ อาจเป็นจำนวน 1 คน หรือ 3 คน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทาง และผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้อย่างชัดเจนเป็นเอกฉันท์ มีความคล่องตัวในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและทำให้สามารถระงับข้อพิพาทได้อย่างรวดเร็ว และผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทควรมีคุณสมบัติพื้นฐาน คือต้องเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สามารถช่วยให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จได้สูงเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีวุฒิภาวะสูง เป็นที่ยอมรับ

ของกลุ่มพิพาททั้งสองฝ่าย มีประสบการณ์หลายด้าน มีความอดทนพร้อมที่จะรับฟังปัญหาของกลุ่มพิพาททั้งสองฝ่าย และมีทักษะในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีจิตวิทยาและเทคนิคในการพูดโน้มน้าวให้กลุ่มพิพาททั้งสองฝ่ายเกิดความต้องการที่จะระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและยอมรับข้อเสนอของกันและกันได้ และสิ่งสำคัญคือต้องมีความเป็นกลางผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องมีความเป็นธรรม โดยไม่จำเป็นต้องเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ แต่ถ้าปัญหาที่พิพาทเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านก็ควรเลือกผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากผู้มีความเชี่ยวชาญและเหมาะสมกับข้อพิพาท นอกจากนี้บุคคลที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทควรได้รับการอบรมจากสำนักกระงับข้อพิพาทหรือหน่วยงานอื่นที่สำนักกระงับข้อพิพาทให้การยอมรับ รวมถึงควรเป็นผู้ที่จืดชืดเป็นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้กับสำนักกระงับข้อพิพาทด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีมาตรฐานเป็นหนึ่งเดียวกัน

2. บทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความของข้อพิพาทที่เข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ศึกษาของเสนอ สองแนวทางดังนี้

2.1 “ก่อนอายุความของสิทธิเรียกร้องของข้อพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะครบบริบูรณ์ ถ้ากลุ่มพิพาทฝ่ายที่ถูกเรียกร้องยินยอมโดยทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ถูกเรียกร้องว่าจะไม่ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในกรณีที่กลุ่มพิพาทฝ่ายที่มีสิทธิเรียกร้องฟ้องคดีต่อศาลหรือเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด ความยินยอมนี้ให้ใช้บังคับได้”

2.2 “(1)นับแต่เวลาที่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้เริ่มขึ้น การนับอายุความตามสิทธิเรียกร้องของข้อพิพาทนั้นเป็นอันสะดุดหยุดลง

(2) เมื่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้สิ้นสุดลง โดยปราศจากการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้เริ่มต้นนับอายุความใหม่นับแต่ระยะเวลาที่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้สิ้นสุดลงโดยปราศจากการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ”

ในกรณี การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้เริ่มต้นขึ้นแล้วแต่ไม่สามารถตกลงกันทำสัญญาประนีประนอมยอมอาจเป็นเพราะเหตุไม่ใส่ใจที่จะเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่การไกล่เกลี่ยโดยไม่สุจริต การกระทำเช่นนี้ เปรียบเสมือนการทิ้งฟ้องของโจทก์ในคดีแพ่ง ดังนั้นย่อมถือได้ว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดลงเลย และควรกำหนดแนวทางสำหรับกรณีเช่นนี้ไว้ดังนี้ “หากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือจะครบกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงโดยไม่มีการทำสัญญาประนีประนอมให้กลุ่มพิพาทมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง”

3. ในการยกร่างกฎหมายว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทในประเด็นการคุ้มครองพยานหลักฐานในการไต่ถามข้อพิพาทนั้นหากไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองไว้จะทำให้คู่พิพาทไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลบางอย่าง อันจะเป็นอุปสรรคต่อการไต่ถามทำให้ไม่สามารถระงับข้อพิพาทลงได้ ดังนั้นจึงควรกำหนดเอกสิทธิ์ของพยานหลักฐานในกระบวนการไต่ถามข้อพิพาท รวมถึงคำรับของคู่พิพาท ที่คู่พิพาทอีกฝ่ายจะไม่สามารถนำไปใช้อ้างอิงเป็นพยานหลักฐาน และควรให้ความคุ้มครองแก่พยานบุคคล อันได้แก่คู่พิพาท ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้เข้าร่วมในกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทเช่น ผู้ไต่ถามข้อพิพาท พยาน และบุคคลที่สาม เพื่อมิให้คู่พิพาทนำพยานบุคคลดังกล่าวไปเบี่ยงเบนข้อเท็จจริงใดๆที่เกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทในการพิจารณาพิพากษาของศาล หรือการอนุญาตตุลาการ โดยควรยกร่างกฎหมายในลักษณะที่ห้ามคู่พิพาทนำสืบถึงพยานหลักฐานดังกล่าวและหากคู่พิพาทนำสืบถึงพยานหลักฐานเช่นนั้นก็ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟัง

4. ในการยกร่างกฎหมายว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทให้อำนาจแก่ผู้ไต่ถามข้อพิพาทในการติดต่อหรือดำเนินการไต่ถามเป็นการลับหลังได้ เพื่อให้ผู้ไต่ถามได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาทของแต่ละฝ่ายได้อย่างละเอียด ซึ่งส่งผลให้ผู้ไต่ถามสามารถดำเนินการไต่ถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสนอแนะแนวทางระงับข้อพิพาทได้ถูกต้องตรงตามความประสงค์ของคู่พิพาทได้ดียิ่งขึ้น

5. ควรมีการกำหนดมาตรการในการรักษาความลับของคู่กรณีพิพาท หรือพยานเอกสารต่าง ๆ ที่มอบหรือใช้ในกระบวนการไต่ถามข้อพิพาท หากมีผู้ที่มีหน้าที่รักษาความลับไม่ว่าจะเป็นผู้ไต่ถาม คู่พิพาท พยาน รวมไปถึงบุคคลใดๆที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามข้อพิพาทนำไปเปิดเผยโดยไม่สมควรภายหลังที่มีการไต่ถามข้อพิพาท ควรได้รับการลงโทษตามกฎหมายเว้นแต่เป็นเรื่องที่มีเหตุผลอันสมควรสามารถเปิดเผยได้

6. ความรับผิดชอบแห่งของผู้ไต่ถามข้อพิพาทนั้นสามารถบังคับได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญา และละเมิด โดยควรกำหนดความคุ้มครองของผู้ไต่ถามไว้ในกรณีที่ผู้ไต่ถามเปิดเผยความลับอันเนื่องมาจากการที่คู่พิพาทยินยอมให้ผู้ไต่ถามเปิดเผยได้ หรือกฎหมายยกเว้นไว้ หรือเปิดเผยความลับเพื่อบังคับตามสัญญาประนีประนอม

ในความรับผิดชอบอาญาของผู้ไต่ถามข้อพิพาทนั้นยังไม่สามารถใช้ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 มาใช้บังคับลงโทษกับผู้ไต่ถามข้อพิพาทในกรณีที่เปิดเผยข้อมูลที่มีข้อมูลความลับทางการค้า ดังนั้นจึงควรบัญญัติความรับผิดชอบอาญาในกรณีที่ผู้ไต่ถามข้อพิพาทเปิดเผยข้อมูลความลับที่ได้ล่วงรู้จากการดำเนินการไต่ถามโดยมีแนวทางดังนี้ “ มาตรา... ผู้ไต่ถามข้อพิพาทผู้ใด ได้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับใดๆของ

ผู้อื่นในการดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท เปิดเผยหรือใช้ความลับนั้นเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

7. ควรร่างข้อกำหนดเกี่ยวกับการบังคับตามสัญญาประนีประนอมไว้ในร่างกฎหมายว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท โดยกำหนดให้สัญญาประนีประนอมนั้นให้ทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อของผู้ไต่ถาม หรือคณะผู้ไต่ถามและคู่พิพาท หรือตัวแทนของคู่พิพาท และให้มีโนตารีพับลิครับรอง หากคู่พิพาทฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตาม คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมนั้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าในหลายประเด็นด้วยกัน แต่ได้ศึกษาเพียงในประเด็นหลักเท่านั้น ยังมีได้วิเคราะห์ลึกซึ้ง และครอบคลุมทุกประเด็นที่จะสามารถร่างเป็นกฎหมายได้ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลจากการศึกษาจักเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการร่างกฎหมาย ในประเด็นอื่นๆ เพื่อให้สามารถร่างเป็นกฎหมายว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทในประเทศไทยได้ต่อไป